

O. M. Bohomolets-Barash, Forth-year student,
O. B. Sharko, Master's student
 Taras Shevchenko University of Kyiv (Ukraine)

ГЛОСАРІЙ ТИПОВИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ВАРІАНТІВ УЖИВАННЯ СТАЛИХ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У пропонованому глосарії систематизовано помилки в типових варіантах уживання сталих словосполучень – експресем і нейтрально забарвлених одиниць – української мови за різновидами порушення принципів української фонетики, морфеміки, словотворення, синтаксису та лексикології, а також надано рекомендовані відповідники. Лексичний матеріал охоплює не книжні стилі й реєстри української мови. Глосарій складено задля підвищення фахового рівня філологів усіх спеціальностей, дотичних до україністики та художнього перекладу українською мовою, зокрема перекладачів художньої літератури.

Ключові слова: художній переклад, українська мова, слововживання, фразеологізм, експресема, не книжні стилі, глосарій.

Умовні позначення:

номер у квадратних дужках [1] позначає автора рекомендованого варіанта відповідно до позиції у списку використаних джерел.

* – фіксація словосполучення (зазначено наприкінці), слово чи граматична форма (зазначено безпосередньо після слова) у "Словнику української мови" в 11 томах;

** – фіксація у "Всесвітньому словнику української мови";

*** – фіксація в "Новітньому онлайн-словнику української мови".

Типовий варіант слововживання	Рекомендований варіант
Орфоепічні помилки	
дружне ставлення	дружнє ставлення [7]
земля обітовánна	земля обітовána*, ** [7]
лізти на рожон	лізти на рожен*, ** [7]
мчати на всіх порах	мчати на всіх парах* [2]
над містом висить смок	над містом висить смог [7]

недружний тон	недружній тон [7]
ноєв ковчег	ноїв ковчег [7]
отчайдушні зусилля	відчайдушні зусилля [7]
покласти в узголів'я*	покласти в узголів'я* [7]
поплутати усі правила	переплутати\сплутати всі правила [7]
працював помало	працював помалу [7]
щось несусвітне**	щось несусвітне [7]
як домоклів меч	як дамоклів меч* [7]
Помилкове вживання або невживання префіксів	
беззаперчні істини	незаперчні істини [7]
болюче запитання	болюче питання*, **[3, 7]; пекуча справа [7]
брати на помітку	брати на замітку* [7]
вибивається в пір'я (=дорослішає)	вбивається в пір'я*, **[7]
вибирати наречену	обирати наречену [4]
вимін(а) думками (думок)	обмін думками** [2]
відкривати нові таланти*	розкривати нові таланти [3]
відстоювати незалежність	обстоювати\обставати за незалежність [1]
вічна каторга	довічна каторга [3]
вічні істини (допускається, синонімічна)	одвічні\відвічні істини [3]
віщати світові	сповіщати світові [7]
вовік-віки	повік-віки*, **[7]
вразило блискавкою (евфонія призвела до омонімії)	уразило блискавкою [3]
вразити в саме серце (евфонія призвела до омонімії)*	уразити в саме серце [3]
глузливо усміхається	глузливо посміхається [4]
довічний студент	вічний студент* [3]
дружні зносини з країнами	дружні відносини з країнами [3]
загрожувати відплатою	погрожувати відплатою (страхати, залякувати) [3]
запитання життя і смерті	питання життя і смерті* [3]
звертають на себе увагу*	привертають до себе увагу* [7]
здоров'я погіршується	здоров'я гіршає [1]

лагідна\весела удача	лагідна\весела вдача [3]
ласкаво посміхається	ласкаво усміхається [4]
ми з вами задарма витрачаємо час	ми з вами дарма витрачаємо час [7]
не оправдав надії	не виправдав надій [7]
Не треба мені загрозувати!	Не треба мені погрожувати! (мене страхати\залякувати) [3]
нехай поспробують перешкодити	нехай спробують перешкодити [7]
обездолений народ	знедолений народ [7]
одвічна слава	вічна слава [3]
освоювати урок	засвоювати урок (у значенні "сприйняти щось нове") [3]
підмітити вади	помітити вади [7]
повисати в повітрі*, **	зависати в повітрі [1]
посміхнулась вдача	посміхнулась удача [3]
поступати на працю	стати на працю*, влаштуватися на роботу [2]
потратив час	витратив час [7]
похожі між собою	схожі між собою [7]
приближається літо	наближається\надходить літо [2]
придавати значення	надавати значен- ня\ваги\чинності\сили* [2]
риторичне запитання (риторична фігура)*	риторичне питання (яке не потребує відповіді)* [3]
розжати руку	розтулити руку [7]
сонце висвітило землю	сонце освітило землю [3]
стати в нагоді	стати в пригоді* [4, 7]
такі заходи погрожують вибухом	такі заходи загрожують вибухом (становити загрозу) [3]
уразила новина (евфонія призвела до омонімії)	вразила новина [3]
цей твір мене уразив (евфонія призвела до омонімії)	цей твір мене вразив [3]
Рекомендації щодо вживання відмінків	
гребують наше ремесло	гребують нашим ремеслом [7]
дивуватися чому*	дивуватися з чого* [1]
завдячувати кому чим*	завдячувати кому що [1]
запобігати ласки перед ким	запобігати ласки у кого* [1]
зневіра в завтрашній день	зневіра в завтрашньому дні [7]

зраджувати другові	зраджувати друга [1]
зрадити батьківщині	зрадити батьківщину [1]
легковажити чим*	легковажити що* [1]
мати не пускає милу (Зн. в.)	мати не пускає милої (Р. в.) [1]
нехтувати порадами (О. в.)*	нехтувати поради (З. в.)* [1]
опікувати один одного	опікуватися одне одним* [7]
переповнений невиразного горя	переповнений невимовним горем [7]
постачати матір хлібом (кого — чим)* (рідко)	постачати матері хліб (кому – що)* [1]
радіти (радий) чому*	радіти (радий) з чого* [1]
раннім ранком	раннього ранку [7]
розуміючий що* (рідко)	свідомий чого* [1]
тудою не пройдете*	туди не пройдете* [7]
це тисячома фактами підтверджує	це тисячами фактів підтверджує [7]
Помилкове вживання відмінків і приєменників	
близькі по духу	споріднені духом [7]
будь-якою ціною	за будь-яку ціну* [7]
буквально на днях	буквально цими днями* [7]
в інший час*	іншим часом [7]
від кожного по здібностям	від кожного за здібностями [7]
для будь-кого зрозуміло	будь-кому зрозуміло [7]
з піною біля рота	з піною в роті** [1]
задобритися перед народом	задобрити народ [7]
зволікати сівбу	зволікати із сівбою* [7]
мати по максимуму	мати за максимумом [7]
менш усього	менш за все [7]
мов по команді*	мов за командою* [7]
не шкодуйте про те, що минуло	не шкодуйте за тим*, що минуло [7]
плисти по течії**	пливти за течією*, ** [7]
по великому рахунку	За великим рахунком [7]
по нинішнім міркам	як на нинішні мірки [7]
по старості літ	через старість [7]
по-моєму вийшло	на моє вийшло [7]
при одній думці про те	на саму думку про те [7]

сподіватися кращих часів*	сподіватися на кращі часи* [7]
ставити вище* усього	ставити над/понад* усе [7]
чим можуть скористатися	з чого можуть скористатися [7]
чого нема й у помині	про що й спомину (помину, згадки) нема [7]
Помилкове вживання прийменників	
виявились в повну силу	виявилися на повну силу* [7]
зрікатися від ідеалів	зрікатися ідеалів [7]
під ранок	на ранок* [7]
позбутися від звички	позбутися звички [7]
спраглим до* правди і волі	спраглим правди й волі [7]
в повен ріст	на повний зріст*, ** [7]
в угоду політичним амбіціям	на угоду* політичним амбіціям [7]
Помилкове вживання родів	
був у розпачу	був у розпачі* [7]
Гуляй, співай, Дніпро широке!	Гуляй, співай, Дніпро широкий! [4]
казано на мій адрес	казано на мою адресу* [7, 4]
Помилкове вживання категорії числа	
війна від верху до низу	війна від верхів до низів [7]
дві великі різниці	велика різниця* [7]
добитись успіхів	домогтись успіху [7]
зайві клопоти	зайвий клопіт [7]
зілля запашні	зілля запашне [7]
не оправдав надії	не виправдав надій [7]
пускає міцні корені	пускає міцне коріння* [7]
Словотвірне калькування фразеологізмів	
всеоб'ємні розміри	всеосяжні розміри [7]
кристально чистий	кришталево чистий [7]
розжати зуби	розціпити зуби [7]
сміхотворна ціна	сміховинна ціна [7]
це була муравлина праця*	це була мурашина праця [7]
Рекомендації щодо вживання активних дієприкметників	
всепоглинаючий гріх	всепоглинальний, всепоглинний гріх [6]
горяща путівка	гаряча путівка [4]

З наступаючим святом	Із прийдешнім святом! Із передсвятком! Зі святом! [4]
З наступившим Новим роком!	з настанням Нового року! [6]
захоплююче видовище	феєричне видовище [1]
лютуюча криза	люта криза [7]
на слідуючий день	на другий день, наступного дня [6, 7]
недрімаюче око	недремне око* [7]
оточуюче середовище	навколишнє середовище; довко- лишний світ; довкілля (не як біологічний термін)*** [2, 4, 6]
пануюча ідея	панівна ідея [6]
підростаюче покоління	молоде покоління, памолодь*, ** [7]
правляча хунта\кліка	керівна\панівна\урядуща хунта\кліка [1]
руйнуюча енергія	руйнівна енергія [6]
слідуючим разом	наступним\іншим разом* [6]
спляча красуня	приспана красуня, сон-краса, сон-красуня [1]
тверезомислячі люди**	люди з тверезим розумом* [7]
ціни найнижчі з існуючих	ціни найнижчі з наявних тепер\ із теперішніх [6]
Рекомендації щодо вживання пасивних дієприкметників	
битком набитий	повний уцент, переповнений* [7]
виручені гроші	уторговані гроші [1]
голова як свинцем налита	обважніла голова, голова мов чавуном налита* [7]
змучені люди	втомлені люди [7]
масований наступ	шквальний наступ [1]
натянутий сміх	удаваний, нещирий, неприродний сміх [7]
не ликом шитий	не в тім'я битий* [6]
рукоположена людина	висвячена людина [7]
тінями упавших героїв	тінями полеглих героїв [2]
усопший	померлий, покійний, небіжчик [2]

як вижатий лимон	як видушений \ вичавлений лимон [7]
яскраво виражений	чітко окреслений, як вирізьблений [1]
Однослівні відповідники калькованих фразеологізмів	
без малого чверть століття	майже чверть століття [7]
без утайки	відкрито* [7]
брати в толк*	уторопати* [7]
в нерішучості	нерішучо [7]
в обнімку	обійнявшись, обіруч* [7]
в обхід*	боком-боком [1]
від нічого робити*	зніч'я* [6]
віддавати собі звіт*	усвідомлювати* [7]
він зробив вигляд*, що не помітив	він удав, ніби не помітив [7]
він не губив часу даремно	він не марнував часу [7]
давати поблажку*	потурати* [7]
дирекція дає добро	дирекція погоджується*, схвалює* [7]
діяти на нерви*	нервувати*, дратувати* [7]
з таким трудом заговорив	насилу* заговорив [7]
з усіх ніг*	щодуху*, з усієї сили* [7]
зачинити двері на замок	замкнути двері [7]
знахабнілих до крайності	вкрай знахабнілих [7]
зовсім недопустиме	неприпущенне* [7]
зруйнувати до основи	зруйнувати дощенту* [7]
із заздрістю	заздрісно* [7]
із тих пір*	із того часу*, відтоді*, відтак* [1]
криміналу в цьому нема	криміналу тут нема [7]
мати види на когось	розраховувати\сподіватися на когось* [7]
на авось	навмання* [7]
ні одного разу	жодного разу [7]
ні під яким видом	нізащо*, ніколи*, в жодному разі, ні за які скарби у світі* [7]
один в один*	добірні [7]
під кінець* дня	наприкінці* дня [7]

по нинішній день	донині* [7]
По руках!*	Згода!* [7]
поговорити по душам	поговорити щиро, відверто [7]
почуття власної гідності	самоповага* [1]
при всій чесній компанії	привселюдно*; при всіх [7]
прийшов до пам'яті*	отямився*, опам'ятався*, опритомнів*[7]
пробитися на верх	пробитися нагору [7]
рукою подати*	поблизу*; недалеко ходити [7]
словник у нього завжди під рукою*	словник у нього завжди напохваті* [7]
у скорому часі	незабаром*, скоро*, невдовзі* [7]
часопис носить назву*	часопис називається* [7]
часто падати в обморок	часто непритомніти* [7]
шаром покоти	порожнісінько* [7]
як це мало місце	як було [7]
ясне діло*	ясна річ*, зрозуміло* [7]
Паронімічні помилки	
братські народи	братні народи [7]
встократно цінніше	стократ* цінніше [7]
глуха ніч	глупа ніч* [7]
дрібничні питання	дріб'язкові питання [7]
духовний інтерес	духовий інтерес [1]
з видом знавця	з виглядом знавця [7]
завітна мрія	заповітна мрія [7]
капає дощ	крапає дощ, накрапає дощ [7]
країна кленового листа	країна кленового листка [7]
поверхневі знання	поверхові знання [4]
показний факт	показовий \красномовний факт [7]
розвити думку	розвинути думку [7]
розтяжимо поняття	розтягне поняття [7]
силою забирали	силоміць забирали [7]
стержнем єдності	стрижнем єдності [7]
Неправильна синонімія	
будуть нестися звуки колядок	будуть лунати\лунатимуть звуки колядок [2]
будучи в руках	перебуваючи в руках [7]

в одній сорочці*	в самій сорочці [7]
вибухонебезпечна ситуація	передвибухова\вибухова ситуація, ситуація пахне порохом* [1]
вилучити користь із ситуації	здобути користь із ситуації [7]
витоки історії/козацтва	коріння\джерела історії/козацтва [1]
витоки талантів	джерела талантів [1]
відкласти в сторону	відкласти вбік [7]
відкрити очі (собі)	розплющити\роззувати очі [7]
відняти землі	відібрати землі [7]
він уперто працював	він наполегливо працював [7]
вірний спосіб	надійний спосіб [7]
вляглися пристрасті	вгамувалися пристрасті [7]
вмішуватися* у цю справу	втручатися* в цю справу [7]
губити терпіння	утрачати терпіння*; виходити з терпіння; не стає терпцю* [7]
губити\тратити час даремно	гайнувати\гаяти\марнувати час [7]
діставалося* більше від батька	перепадало* більше від батька [7]
дістали благословення	отримали благословення [7]
жахи війни	страхіття війни [7]
живописні сни	барвисті сни [7]
загубити надію	втратити надію* [7]
задівати самолюбство	зачіпати самолюбство [7]
зажиточні люди	заможні люди [7]
закаляти волю	загартувувати волю [7]
запахло смаженим*	запахло смаленим* [7]
затронуті/задівати чиясь самолюбство	зачепити чиясь самолюбство [7]
здоровий смисл	здоровий глузд* [7]
злопам'ятний день	злочасний день [7]
змилюватися на людей	зглянутися на* людей [7]
істинно* так	достеменно* так [7]
їх далеко більше	їх значно більше [7]
капризна* дитина	вередлива*\примхлива* дитина [7]
квартира з усіма зручностями	квартира з усіма вигодами [4]
клеймо ганьби	тавро ганьби [7]

крайній строк	крайній термін [7]
кропітлива робота	копітка*\забарна*\загайна*\марудна* праця [2]
ледь ший не вивихнув	мало ший не вивернув [7]
лоскотливе питання	дражливе питання [1]
мілька тема	дрібна тема [7]
міцна течія	сильна течія [7]
на ступінь вище	на щабель вище [7]
на фоні подій	на тлі подій [2]
навести порядок	навести (дати, зробити) лад [7]
надокучати балаканиною	набридати балаканиною [7]
накаляти атмосферу	розпалювати атмосферу [7]
накопичувати знання	нагромаджувати знання* [7]
наступила тиша	настала*, залягла, запала, запанувала тиша [7]
недостойна поведінка	негідна поведінка [7]
незаживна рана	незагойна рана* [7]
непроторена стежина	невторована стежина [7]
обширні права	широкі права [1]
одержав по заслuzі	дістав по заслuzі [7]
осушати чарку	вихиляти чарку [1]
отримати\одержати досвід	набути досвід [6]
переймати досвід	запозичувати досвід [7]
попадати в біду	опинитися в біді [7]
попасти у "яблучко"	влучити в "яблучко" [7]
поприще мистецтва	нива мистецтва [7]
потягнув* із цеху	поцупив*\украв* у цеху [7]
представляти інтерес (чийсь)	становити інтерес (для когось) [6]
проникся бажанням	пройнявся бажанням [7]
протиричливі відчуття	суперечливі відчуття [7]
радувати око*	тішити око* [7]
рік був невдалий	рік був несприятливий [7]
робити багато галасу	зчиняти багато галасу [7]
розгорілися пристрасті	розпалилися пристрасті [7]
розжати зуби	розціпити зуби [7]
розносяться звуки	розлягаються\лунають звуки [1]

розповсюджують думку	поширюють думку [6, 7]
сажати за стіл	садовити за стіл* [7]
слабе місце	уразливе місце [7]
слово шахтаря – нерушиме*	слово шахтаря – непорушне* [7]
справи запуснені	справи занедбані [7]
старі друзі	давні друзі [7]
трубка миру	люлька миру* [7]
хвороба запуснена	хвороба за давнена [7]
хворого знобить	хворого морозить [7]
ходять чутки	ширяться чутки [7]
як з козла молока*	як з цапа молока* [7]
як снігова грудка	як снігова куля [7]
Рекомендації щодо вживання фразеологізмів із частковим збігом компонентів	
а віз і нині там	а хура й досі там [6]
багато значить	багато важить [7]
баснословні ціни	неймовірні, небувало або надзвичайно високі, нечувані ціни [7]
баяністи були оповіті лавровими вінками	баяністи здобули лаврові вінки переможців [7]
бенкет горою	бенкет на всю губу*, ** [7]
близоруке бачення суті	короткозоре бачення суті [7]
болтати язиком	теревенити*, молоти язиком*; плести/плескати язиком* [3, 7]
братися до літературної праці	братися за перо*, ** [1]
бреше не червоніючи	бреше не соромлячись [7]
бурхливі овації	бурхливі оплески, овації [7]
бути обузою	бути тягарем* [7]
бути при повному розсудку	бути при повному розумі [7]
в поті лица	у поті чола* [7]
варто мені лягти, як миттю засинаю	тільки ляжу, миттю засинаю [7]
вартує говорити	годиться говорити [7]
вартує говорити про	годиться, варто говорити про [7]
велика суматоха	великий гармидер, велика метушня/біганина [7]
взуття тисне	взуття муляє [7]
ви своє вже відспівали	ви спечені [1]

вибраний круг людей	вибране коло людей [7]
вид із вікна	краєвид із вікна [7]
викладач вийшов із себе*, **	викладач втратив самовладання [7]
викликати супротив	викликати опір [7]
винести враження	дістати враження [7]
вирішити всі біди	позбутися всіх бід [7]
висловив своє бачення	окреслив своє бачення [7]
вище сил	понад силу* [7]
від зорі до зорі*	від світання до смеркання* [7]
від чистого серця*	від щирого серця* [7]
відсторонюватися від чого	усуватися/відходити від чого; умивати руки [1]
він знову попав впросак	він знову пошився в дурні (осоромився)* [7]
влаштував усі справи	залагодив усі справи* [7]
влучний вираз	влучний вислів [7]
вникати у дрібниці	влазити у дрібниці [1]
вона може звернути гори	вона може гори зрушити* [7]
вони не приносять користі	вони не дають користі, вони не йдуть на користь* [2]
все навкруги його не обходить	нічого навкруги його не обходить [7]
вступило до ладу	стало до ладу* [7]
гарна пропозиція	слухна\прийнятна\вдала, доречна\добра пропозиція [7]
Годі розглагольствувати!	Годі просторікувати!* [7]
голова закрутилася	голова запаморочилася [7]
гра варта свічок	справа варта заходу*, це того вартує [7]
губити землю під ногами	утрачати ґрунт під ногами* [7]
далі не наведено ладу	досі не наведено ладу [7]
дивитися в упор*	дивитися у вічі* [7]
дівчина з ізюминкою	дівчина з перчиком* [7]
добиватися ласки*	запобігати ласки* [7]
досаджували словом	допікали словом [7]
доходне місце	зискове, вигідне місце [7]
душі не чаяти	душі не чути* [7]
жили на відшибі	жили на узбіччі [7]

жити під одною стелею	жити під одним дахом [7]
з голубою каймою	з блакитною \ голубою облямівкою [7]
з деяких пір	з якогось часу [7]
з нетерпінням чекати	нетерпляче чекати [7]
за ним водиться звичка	у нього є звичка, він має звичку [7]
завойовувати незалежність	виборювати незалежність [7]
зажиточні люди	заможні люди [7]
закатувати сцену	учиняти, улаштувати сцену [7]
закон восторжествував	закон переміг [7]
заряд бодрості	Заряд бадьорості [7]
заціпило мову	заціпило рота* [7]
збавляти ціну	спускати ціну [1]
збиратися в дорогу	лагодитися в дорогу [7]
звільняти товариша з біди	визволяти товариша з біди [7]
зіркий розум	бистрий, проникливий розум [7]
злісний п'яниця	затятий п'яниця, пияк* [7]
знизу доверху*	знизу догори* [7]
ісконно наші	відвічно, споконвіку наші [7]
їхні потуги були марними	їхні зусилля були марними [7]
його гостроти всім сподобались	його дотепи всім сподобалися [7]
категорично не можу	ніяк не можу [7]
кинути камінь розбрату	кинути яблуко розбрату* [7]
коверкати слова	калічити слова [7]
коротше кажучи	коротко кажучи [7]
крига рушила	крига скресла* [7]
кровоссальна комаха*	кровопивча комаха, комаха- кровопій, комаха-вампір [1]
легке недомогання*	легке нездужання* [7]
легкоранима душа	вразлива душа [7]
ледь зводять кінці з кінцями	ледве зводять кінці з кінцями [7]
лиш тільки	як тільки, тільки-но [7]
лізти зі шкіри*	пнутися зі шури* [7]
ловити на вудочку	ловити на гачок* [7]
минає безнаказанно	минає безкарно [7]
мов пелена спала з очей	мов полуда спала з очей* [7]
мовляв, що ви пристали	мовляв, чого чіпляєтесь [7]

мухи не обідиць	мухи не скривдить (не зачепить) [7]
мучиться у в'язниці	змагає у в'язниці [7]
на розвалинах імперії	на руйновищі, руїнах імперії [7]
навішують йому всіх собак	вішають на нього всіх собак* [7]
надзвичайна пригода	виняткова\страшна\жахлива пригода, пригода з пригод, халепа [1]
нам нема чого плакатися, самі винні	нам нема чого бідкатися\нарікати\скаржитися, самі винні [7]
настала тишина	запала тиша [7]
наступає полегшення/весна	настає полегшення/весна [7]
не буде з нього толку	не буде з нього пуття [7]
не мати часу для думок	не мати часу на роздуми [7]
не підпускати на пушечний вистріл	не підпускати на гарматний постріл* [7]
нести ахінею	верзти нісенітниця*; говорити дурниці [7]
ні в якому разі*, **	у жодному разі [7]
облюбувати місце	нагледіти місце [1]
обнадійлива думка	свята/щаслива думка [1]
обнадійливий* студент	здібний* студент [7]
образ\стиль життя	спосіб життя* [7]
обставляти* квартиру	умебльовувати* квартиру [7]
один сум, зневіра	тільки сум, зневіра [7]
одинокі* люди	самотні* люди [7]
одна страшніша за іншу	одна страшніша за другу [7]
озвучення було приємне для вуха	озвучення було приємне для слуху* [7]
палати з цікавості	умирати з цікавості [1]
паперова волокита	паперова тяганина [7]
пеняй сам на себе	нарікай (ремствуй) сам на себе [4, 7]
перетворювати в життя	втілювати в життя [7]
першить в горлі	дере в горлі, дере горло** [7]
пилинка в оці	порошинка в оці** [7]
під відкритим небом	просто (голого) неба* [4]
по мірі можливості	у міру сил* [7]

по простоті душевній	із сердечної простоти* [7]
по слухах	за чутками; з чуток [7]
по сходній ціні	за прийнятну ціну [7]
повітряний поцілунок	поцілунок рукою [1]
поміж наковальнею і молотом	поміж ковадлом і молотом [7]
послужив стимулом	став стимулом [7]
поставити претензії	висунути претензії [7]
потерпіти фіаско	зазнати фіаско* [7]
працювати спустивши рукава*, **	працювати абияк [7]
пресловута справа*, **	горезвісна, сумнозвісна справа*, ** [1, 7]
при бажанні цього можна досягти	коли є бажання, цього можна досягти [7]
прибавити слівце	додавати\докидати\прикинути слівце** [7]
приймати (вірне) рішення*	ухвалювати (слухне) рішення*, виносити ухвалу* [7]
прийшов час*, **	настав час*, ** [7]
приміняли силу	застосовували силу [7]
прискіпуюмось до щепки у чужому оці	бачимо тріску в чужому оці [7]
пристальний погляд	пильний, уважний погляд [7]
пристально вдивлятися	пильно вдивлятися [7]
продовження буде	далі буде [7]
проявляється ностальгія	відчувається ностальгія [7]
ричаги влади	важелі влади [7]
робити з нальоту\з копита\ з місця в кар'єр	робити спрожогу*, **\просто з мосту [1]
робити зусилля	докласти зусиль* [7]
розбирається глибоко у цьому питанні	знає глибоко це питання [7]
розказав про цю історію	розповів про цю пригоду [7]
розмашистий крок (хода)	сягnistий крок (хода)*, ** [1]
розмова зайшла в тупик	розмова зайшла в глухий кут** [7]
рости не не щодня, а щогодини	рости як на дріжджах\ як з води** [1]
рубати сук, на якому сидять	рубати гілку, на якій сидять** [7]

серце зжимається	серце стискається* [7]
слідом їхати**	услід їхати** [7]
служити прикладом	бути прикладом [7]
сміливо сказати	сказати без боюсь\без вагань\ в очі [1]
смокче під ложечкою**	смокче під грудьми [7]
справа не варта виїденого яйця**	справа не варта ламаного гроша* [7], не варта дірки з бублика** [4]
ставити у відомість	доводити до відома* [6]
стихла хвиля*	вляглася хвиля* [7]
стоять незасіяні поля	лежать незасіяні поля*, ** [7]
страждають від цього*, **	терплять від цього** [7]
сумбур у голові	плутанина\каша у голові [1]
суперечка відлунилася	луна суперечки докотилася [7]
так і кишить, кишма кишить	аж кишить*, ** [1]
течучка кадрів	плинність кадрів [7]
Тихше!..	Тихо!.. [7]
тішити себе думкою*, **	багатіти думкою*, ** [1]
тривати до безконечності	тривати нескінченно [7]
тримати в полі зору**	мати на оці* [1]
тюремні застінки	тюремні катівні [7]
тягнув з вирішенням*, **	зволікав із вирішенням*, ** [7]
у нього тяжкий характер	у нього важка вдача [7]
у піт ударило**	піт пройняв*, ** [7]
у суперечливих ситуаціях	у спірних, складних ситуаціях** [7]
увійти до смаку	добирати смаку*, входити в смак**, розсмаковувати* [4]
упадок духу	занепад духу*; зневіра** [7]
упадок сил	занепад (спад) сил*; знесилення*, ** [7]
упиратися на своєму**	затинатися** (затягтися) на своєму [7]
уцент пограбований**	дошенту пограбований** [7]
ходять чутки**	ширяться чутки** [7]
холостяцька вечірка	парубоцька вечірка [4]
це їхня привілеія	це їхній привілей*, ** [7]
це йому до нічого	це йому ні до чоґо [7]

це матиме печать	це накладе відбиток** [7]
ціле життя попереду	усе життя попереду [7]
чинить по-справедливості	чинить справедливо [7]
Ще би!..	Ще б пак!..* [7]
щоб не зглазити	щоб не зурочити* [7]
я не в стані	я не годен\спроможний [1]
я не можу винести цього	я не можу стерпіти; я не знесу цього* [7]
я рішуче нічого не чув	я нічогосінько не чув [7]
як водиться	як ведеться**; як заведено*; як звичайно* [7]
як на убой	як на заріз** [7]
Як не крути, але він...	Що не кажи, але він...* [7]
як подобає сусідам**	як личить сусідам*, ** [7]
як полагається	як годиться; як треба; як слід; як має бути*, ** [7]
якщо дозволить час	якщо (коли) матиму час*; якщо матиму коли [7]
Рекомендації щодо вживання фразеологізмів без збігу компонентів	
в усіх відношеннях	куди не кинь* [1]
взгрустнулось	огорнув смуток [4]
виявляти гуманне ставлення	мати бога в животі** [1]
відволікатися*	відвертатися, відвертати свою увагу*, відвертати себе [1]
відволікатися від занять	давати собі спокій, давати спокій голові, забувати про клопоти [1]
відмежуватися	умити руки* [1]
він утратив дар мови	йому заціпило* [4]
вникати у щось*	заглиблюватися, старатися осягнути щось, влізати у дрібниці [1]
волею-неволею	рад-не-рад, хочеш-не-хочеш, хоч-не-хоч* [1]
вона не вартує доброго слова	вона не варта доброго слова [7]
всеціло віддатися праці	з головою віддатися праці*, ** [1]
глибокий поклін*, **	низький уклін*, ** [7]
говорити колкості	говорити ущипливі слова, шпигати словами** [7]

Годі-бо! Давайте не будем!	Менше з тим! [1]
губить своє достоїнство	принижує (втрачає) свою гідність [7]
дати толк	довести до пуття*, ** [7]
держати себе з достоїнством	достойно (гідно) триматися [7]
диву даєшся	не надивуєшся, дивина та й годі [7]
дихає в плечі футбольному клубові	наступає на п'яти футбольному клубові*, ** [7]
діло минуле	давня справа [7]
для видимості\галочки	для годиться**; про людське (людські*) око (очі*) [7]
до відходу на спання	перед сном [7]
душі не чути в кому	умирати за ким**, * [1]
з братом трапилася біда	з братом сталося лихо [7]
з вогню та в полум'я*	(синонім) з дощу та під ринву** [6]
забили тривогу	забили на сполох*, ** [7]
задати собі запитання	запитати в себе [7]
залишити когось у спокої	дати комусь спокій* [4]
Залізно!	Муровано! [1]
зарапортуватись	сісти в калюжу [1]
застосовувати фізичну силу	давати волю рукам*, ** [1]
затягувати роботу	зволікати з роботою [7]
звернути шию	скрутити в'язи* [6]
згущати фарби	передавати куті меду*, ** [1]
знати в чомусь толк*	розумітися на чомусь*, бути в чомусь компетентним [7]
знімати з себе відповідальність	умивати руки*, ** [1]
кидається у вічі	впадає в око* [6]
користуватися\увінчатися успіхом	мати успіх [1]
котрим не байдуже до долі держави	яким не байдужа доля держави [7]
крайне недопустимі	вкрай недопустимі [7]
крутиться голова	паморочиться в голові [7]
лишитися ні з чим, "піти не солоно сьорбнувши"	скуштувати\спіймати облизня*, ** [4, 6]

мальчишник	парубоцький вечір, парубоцька вечірка [4]
мені по силі	я посильний [1]
нанести поразку	здавати поразки* [6]
наука тримає пальці на пульсі життя	наука базується на реаліях життя [7]
не бачила виходу з цього становища	не знала як зарадити в цій ситуації [7]
не в змозі*	не спроможен, не годен* [1]
не виявляти ознак життя	лежати трупом** [1]
не володіти достатньою мірою мовою	не могли й двох слів стулити* [1]
не припускати й думки	і в голову не покладати*, ** [1]
немає і тіні сумніву	нема найменшого сумніву, поза всяким сумнівом* [7]
неможливо уявити нічого гріха таїти	не вкладається в голову*, ** [1]
новомісяччя**	молодий місяць, молодик*, ** [7]
обнадіювати	подавати надію* [1]
осінила думка когось*	думка блиснула/стукнула в голову комусь** [1]
оточити тісним кільцем	обстати, наче рій [1]
пасти смертю хоробрих	полягти як герой [7]
перебувати в стані радісного збудження	землі не чути під собою*, ** [1]
під стать*	до пари* [7]
підноситися духом	молодіти душею [1]
підняти шум	зчинити галас [7]
після дощика в четвер	як\коли\ рак у полі свисне*, як бабак свисне [7]
повертатися до попередньої практики	братися за своє** [1]
покінчив життя самогубством	сам собі смерть заподівав*, кінець собі зробив*, віку собі збавив*, наклав на себе руки*, порішив із собою* [7]
покінчити	покласти край* [1]

поправити положення	виправити становище [7]
поставити заслон комусь	перейняти когось*, перетяти шлях (дорогу, стежку) комусь* [1]
потрапляв у немилість*	впадав (попадати*) у неласку [7]
придавати речам уваги	брати до уваги*, зважати на обставини* [2]
прийняти за чисту монету**	сприймати за щирю правду [7]
прийшли з повинно	призналися (зізналися) у провині; покаялися*; повинилися*[7]
приносити неприємності	завдавати прикрощів [7]
приступати до чогось	розпочинати щось [1]
приступають до роботи	стають до праці*, розпочинають працю [1]
притягатися до судової відповідальності	ставати перед судом* [1]
про це говорити не приходиться	про це нема чого й казати (нічого й казати*) [7]
проявив вірність	залишився вірним [7]
ратувати за щось	обстоювати щось*, обставати*/розпинатися за щось, обставати за чим*[1, 6]
рахуватися з чужою думкою*	зважати на чужу думку*; враховувати чужу думку*[7]
роздосадуватися	вдарити об поли руками** [1]
розчудесний*	збіса гарний [1]
самозабутньо*	самовіддано*, забувши все на світі* [1]
сисний біль (сосущая боль)	п'явка на серці (мов п'явки за серце ссуть*), смокче коло серця* [1]
сказати в'їдливо	відважити солі*, ** [1]
скінчитися невдачею	піти прахом*, ** [1]
складають надійну підмогу	є надійною підмогою [7]
скритися з виду	зникнути з очей* [7]
скромничати*	удавати скромного [7]
сполохом тривоги прозвучав	тривожно прозвучав [7]

справа в капелюсі	рибка в сітці [4]
ставати об'єктом обговорення	потрапляти на язик*, ** [1]
стануть на чолі боротьби	очолять боротьбу [7]
стати жертвою вогненної стихії	піти з димом*, ** [1]
стоятиму на законі та моралі	стоятиму на засадах закону та моралі [7]
творити з допомогою фантазії	брати з голови [1]
у даний момент	цієї миті [7]
у чорта на куличках	у чорта на болоті\в зубах*; де чорти навкулачки б'ються; на краю світу; де макар телят пасе**; за тридев'ять земель; у тридесятому царстві; куди ворон і кісток не донесе; де волам роги правлять, і кіз кують підковами* [4]
уклонятися в сторону	кинутися\метнутися вбік\набік; уломити вбік\набік, ухилитися вбік; збочувати* [7]
ходити колесом	іти в переверти* [1]
холостяк літнього віку	старий парубок* [4]
хтось відчуває сисний біль у серці	засмоктало коло серця когось* [1]
це ж можна сказати	те саме можна сказати* [7]
ця справа простіша простого	це дуже просто [7]
чистої води обман	чистісінька брехня [7]
чорти полосаті	бісові діти** [7]
шури-мури (= любовні пригоди)*, **	фіглі-миглі (= хитрощі)*, ** [1]
щось перебуває поза досягом	руки не доходять до чогось* [1]
як би там не було	хоч би як [7]
як ні в чому не бувало	наче й не було нічого [7]
Рекомендації щодо вживання етикетних фразеологічних формул	
бажаю вдачі (має значення "характер")	бажаю удачі [4]
величезне дякую	велика\величезна подяка, дуже дякую, вельми вдячні, щиро дякуємо [6]

Всього доброго!..	На все добре!.. [7]
Добрий ранок!	Доброго ранку! [6]
З приїздом!	З прибуттям! Раді, що повернулися. Вітаємо [7]
ізбав нас, всевишній	визволи, звільни нас, всевишній [7]
милості прошу*	щиро запрошуюю [7]
не в обідю сказано	даруйте, пробачте на слові**; не бажаючи образити, скажу; не ображайтесь; не майте того за зле [7]
Приємного апетиту! Смачного!	Хліб та сіль!*, ** [1]
Скільки годин?	Котра година? [7]
якщо це вас не затруднить	якщо це вас не обтяжить [7]

ЛІТЕРАТУРА

1. *Караванський С. Й.* Секрети української мови / С. Й. Караванський. – К. : УКСП "Кобза", 1994. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Karavanskyu_Sviatoslav/Sekrety_ukrainskoi_movy/
2. *Одарченко П. В.* Про культуру української мови. Збірник статей / П. В. Одарченко. – К. : "Смолоскип", 1997.
3. *Косенко Н. Я.* Як правильно говорити українською мовою. Практ. посіб. / Н. Я. Косенко, Т. М. Вакулєнко. – Х. : Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2007. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Kosenko_Natalia/Yak_pravyлно_hovorytu_ukrainskoiu/
4. *Авраменко О. М.* Експрес-уроки української мови [Електронний ресурс] / О. М. Авраменко. – Режим доступу: <http://ippo.kubg.edu.ua/ekspres-uroky>
5. Термінологічно-правописний порадник для богословів та редакторів богословських текстів [Електронний ресурс] – Український католицький університет, 2010. – Режим доступу: <http://poradnyk.usu.edu.ua/appendices/misc/errors/>
6. *Пономарів О. Д.* Культура слова: Мовностилістичні поради / О. Д. Пономарів. – 4-те вид., доп. – К. : Либідь, 2011.
7. Українська мова – питання та відповіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://movnyk.com.ua/>
8. Словник української мови : У 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/>
9. Новітній онлайнний словник української мови (2013–2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/f/>
10. Всесвітній словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://worldwidedictionary.org>

Надійшла до редколегії 23.10.17